

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ТВОРЧОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

В статтє рассматриваеться проблема творчествa и современное состояние подготовки будущего педагога к творческой профессиональной деятельности.

In the article handle a problem creation and current position training for teacher to be creative activity.

Актуальність. Аналізуючи питання розвитку особистості в умовах оновленої освіти працювати, застосовуючи застарілі методи, неможливо. Пріоритет надано гуманістичним цінностям. Ось чому “авторитарно-дисциплінарні” моделі навчання змінюються на особистісно орієнтовані, суттєвими ознаками яких є навчання й виховання особистості на засадах індивідуалізації. Це потребує створення умов для творчості, саморозвитку, самовиявлення. Майбутній педагог має бути творчою особистістю, оскільки він буде брати участь у пробудженні і розвитку творчих здібностей, нахилів, обдарованості учня.

Постановка проблеми. Потенціал викладача повинен бути спрямований на формування творчої особистості студента. При цьому великого значення набуває проблема підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності. Формування творчої особистості неможливе без цілісного уявлення про специфіку професійної творчості.

Метою статті є розглянути сутність поняття „творчість” та розробити структуру творчої навчальної діяльності, в якій має формуватися особистість майбутнього педагога.

Основна частина. В історії філософії по-різному визначились природа і суть творчості. В античній філософії в поглядах мислителів творчість виступає в двох формах: як дещо божественне – акт народження (творіння) космосу і як людське мистецтво, ремесло. В часи античності розуміли, що творити може не кожен. І не кожна діяльність є творчістю.

На що має спрямуватися людська творчість? На думку Геракліта, усі людські закони живляться єдиним Божим. І мудрість полягає в тому, щоб прислухатися до голосу природи, тобто пізнати прояви закону світової гармонії та використати його на практиці. Цікавими є і погляди Анаксагора. Те, що ми називаємо таємницею великого творіння, в Анаксагора виступає в якості розуму, здатного всі речі привести до порядку. Платон приймав за творчість те, що викликає перехід небуття в буття. Це, по суті, один з філософських поглядів на природу творчого процесу, згідно з яким творчість є творення „чогось” із „нічого”. Він зазначав, що „творчість – поняття широке. Все, що викликає перехід від небуття в буття – творчість, і, таким чином, створення будь-яких витворів мистецтва і ремесла можна назвати творчістю, а всіх створювачів творцями” [3, с. 135].

Разом з тим в античній філософії існували й інші точки зору на творчість. Аристотель, який високо цинив погляди свого великого попередника, вважає, що людська творчість полягає в формуванні понять як засобів пізнання істотних властивостей предметів і явищ. Аристотель висловлює таку думку: „Будь-яке мислення спрямоване або на діяльність, або на творчість, або має теоретичний характер”.

У філософії Середньовіччя творчість пов’язана з розумінням Бога як особистості, яка творить світ не відповідно до зразку, а зовсім вільно. Люди, створені творцем за своїм образом і подобою, успадкують лише деякий нахил до окремих видів творчості і можуть бути, в кращому випадку, ремісниками, а не творцями. Цей нахил до творчості визначається все тією ж божественною волею, яка дарує людині здатність і талант, тому творити може не кожний, а в міру наділеного таланту [1].

Зв’язок творчості з природним даром, талантом, наявністю здібностей і задатків, ми знаходимо в ідеях філософів епохи Відродження та Нового часу. В епоху Відродження людина поступово звільняється від Бога і починає розглядати саму себе як творця. З Нового часу пробуджується підвищений інтерес до наукової творчості. Все більше уваги мислителі

приділяли аналізу творчого процесу. Ф.Бекон, Т.Гоббс, Дж.Локк намагались пояснювати творчість як щось схоже на винахідництво [1, с. 55].

Пізніше в Німецькій класичній філософії ця ідея набула розвитку. Еммануїл Кант розглядав творчу діяльність як продуктивну здатність відображення, спрямовану на зміну вигляду світу.

У кінці XIX – на початку XX ст. у філософії життя найбільш розгорнута концепція творчості була дана французьким філософом Анрі Бергсоном. У творі „Творча еволюція” філософ розглядав творчість, життєвий запал як безперервне народження нового, що й складає суть життя. Творчість, на думку Анрі Бергсона, це дещо об’єктивне, що звершується. У природі це виявляється у вигляді виникнення нових зразків і переживань.

Серед російських філософів другої половини XIX – початку XX ст. помітний внесок у теорію творчості вніс Микола Бердяєв. Згідно з поглядами філософа у творчому процесі відкривається нескінченна природа людини і реалізується її призначення. Здійснити своє історичне покликання в цьому світі, реалізувати себе людина може лише через творчість [2]. Бердяєв розглядав творчість як фундаментальну характеристику людини, сутність якої полягає у створенні нового, якого ще не було в світі. На його думку, творчість, творче відношення до життя є не правом людини, а її обов’язком.

У розробці проблеми творчості значний внесок залишили представники філософії України, насамперед філософ Григорій Сковорода та письменник І.Франко. Г. Сковорода стверджував, що від природи в людині закладені великі творчі можливості і потрібно створювати умови для їх розвитку.

І.Франко зосереджує увагу на ролі суб’єктивного фактора в становленні творчого таланту. Щира, доброзичлива підтримка, професійна настановна, запалення факела творчої наснаги в душі і серці початківців є тими чинниками, які скорочують час становлення творчих індивідуальностей.

На сучасному етапі проблемі творчості присвячено праці багатьох дослідників. Про глибокий інтерес до неї свідчить виникнення теорій творчості.

У філософському словнику за редакцією М.М.Розенталя і П.Ф.Юдіна під творчістю розуміється „процес людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності” [5, с. 426].

Тобто, творчість можна розуміти як мислення і практичну діяльність, результатом яких є створення оригінальних, неповторних цінностей, встановлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження та перетворення матеріального світу та духовної культури.

Оскільки кожна людина – це неповторна індивідуальність, вона характеризується своїм унікальним набором творчих якостей, рівнем їх розвинутої, який і буде визначати рівень творчих досягнень і можливостей кожної людини. У студентів ці якості, звісно, виявляються нерівномірно, на різних рівнях розвинутої.

Провідною якістю, яка впливає на формування творчої особистості студента є адекватне ставлення до себе, свої можливості. Велике значення при цьому має доброзичливе ставлення до висловлювань власної думки студентів, заохочення їх до творчої діяльності. Великі можливості для організації творчої діяльності мають нетрадиційні заняття. Студент, який братиме участь у таких заняттях, обов’язково буде використовувати у своїй майбутній професійній діяльності.

Цікавим, на наш погляд, є розроблена дослідником С.О. Сисоевою психолого-педагогічна структура творчої навчальної діяльності. Вона представлена у вигляді таких основних етапів:

1. Бажання, жива зацікавленість, ентузіазм, потяг до формулювання проблеми, психологічна готовність до її вирішення.
2. Наявність знань, умінь та навичок, необхідних для чіткого усвідомлення і формулювання творчого завдання.
3. Зосередження зусиль та пошуки додаткової інформації для розв’язування завдання. На цьому етапі завдання може бути або вирішено, або ні. Якщо завдання не вирішується, відбувається перехід до наступних етапів.
4. Інкубація. Уявний відхід від вирішення проблем, переключення на інший вид діяльності.
5. Евріка, осяяння або інсайт. Це не завжди розв’язок, а може лише перший крок до

розв'язування завдання, за яким будуть необхідні інші.

6. Перевірка [4,с.98].

При плануванні творчої навчальної діяльності студентів викладач повинен брати до уваги такі фактори:

- необхідність оптимального (кількісного і якісного складу)творчих груп. Студентів, у яких рівномірно проявляються всі якості, що сприяють успішній творчій діяльності, майже немає. Тому у групи для розв'язування творчих завдань треба підбирати студентів так, щоб за рівнем розвитку своїх творчих якостей вони доповнювали один одного;

- необхідність опосередкованого педагогічного управління творчою діяльністю учнів. Прийняття на себе функції “внутрішнього критика”. Творча навчальна діяльність студентів завжди опосередкована творчою педагогічною діяльністю викладача. Для того, щоб продукт творчості набув статусу витвору мистецтва або вважався технічною новацією, викладач повинен взяти на себе функцію відсутнього у студента “внутрішнього критика”. При цьому він повинен дотримуватися однієї умови: може відзначити, що один витвір талановитий, заслуговує на увагу, а інший - ще недосконалий з тих чи інших причин. Тільки в такому разі участь викладача у творчості студента матиме благодійний вплив на розвиток його творчості.

- фактор негативного впливу суперництва і конкуренції. Ми дотримуємося точки зору С.О. Сисоєвої, яка вважає, що не можна ні в якому разі порівнювати і протиставляти за рівнем “талановитості” роботи однокурсників. Суперництво і конкуренція всередині студентського колективу неприпустимі, бо вони відразу зміщують мотиви діяльності, а, отже, змінюють і характер діяльності: задля творчості спілкування, вираження почуттів, ставлень починається вигадництво задля першості.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що створення сприятливих умов для розвитку творчих можливостей студентів значною мірою визначається змістом навчального матеріалу, застосуванням у навчально-виховному процесі активних форм і методів навчання, які сприяють розвитку творчого мислення, проблемного бачення, фантазії і уяви. Подальшу роботу вбачаємо у розробці моделі творчої діяльності майбутнього педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробьев Ю.Я. Природа человеческой активности (философский аспект) – Курск: Уzd-во КГСХА, 2000. – 233 с.
2. Ивонин Ю.П. Творчество, культура и цивилизация в философской концепции Н.А.Бердяева // Вечные философские проблемы: Сб. науч. трудов. – Новосибирск, 1991. – С.76-95.
3. Платон. Пир // Соч.: в т 3 т. – М., 1970. – Т.2. – с. 135.
4. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість: Монографія. Х.-К.: Каравелла, 1998.-150 с.
5. Філософський словник / За ред. М.М.Розенталя і П.Ф.Юдіна. – К., 1964. – 498 с.